

POLITIEKE PEILING I&O RESEARCH

**PVV STIJGT DOOR;
GROENLINKS GROOTSTE OP LINKS**

28 december 2016

PVV stijgt door

De groei van de PVV, die we een maand geleden zagen, zet door. De partij stijgt van 30 naar 33 zetels. De VVD levert vier zetels in en staat met 23 zetels op een tweede plaats. De PVV is hiermee met afstand (virtueel) de grootste partij. Voor de PVV-kiezers blijven *immigratie & asiel, dreiging van terrorisme, veiligheid* en de *Europese Unie* de belangrijkste stemmotieven, maar minder dan een half jaar geleden. Voor PVV-kiezers zijn *normen en waarden* belangrijker geworden. Het gaat vaak over dat Nederlanders niet kunnen doen wat ze gewend zijn (of waren). De instroom van asielzoekers en andere nieuwkomers is daar volgens velen van hen debet aan. Een potentiële PVV-stemmer: "Ik ben al dat gedoe in Nederland zat. Anderen maken de dienst uit en wij moeten maar volgen. Hebben wij nog wat te vertellen?"

Vooral jongeren kiezen voor PVV

Jongeren zijn beduidend vaker van plan om op de PVV te stemmen dan ouderen: van de kiezers tot 35 jaar is maar liefst een kwart van plan dit te gaan doen.

Tabel

Voorgenomen stemgedrag naar leeftijd (alleen partijen met meer dan 1% getoond)

	Totaal	< 25 jr	26-35	36-50	51-65	65+
PVV	16%	27%	24%	18%	13%	8%
VVD	11%	10%	11%	13%	12%	10%
GroenLinks	9%	7%	9%	8%	9%	9%
PvdA	8%	4%	5%	4%	8%	16%
D66	7%	7%	10%	7%	7%	7%
CDA	6%	1%	2%	6%	5%	13%
SP	5%	5%	4%	6%	7%	4%
50 Plus	4%	1%	0%	1%	6%	9%
ChristenUnie	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Partij voor de Dieren	2%	2%	2%	2%	3%	2%
SGP	2%	4%	3%	4%	0%	1%
Weet ik (nog) niet	20%	21%	20%	23%	22%	16%

GroenLinks naar 18 zetels en daarmee de grootste op links

Een andere opvallende verschuiving is de groei van GroenLinks, met 6 zetels, naar 18 zetels. Hiermee zou GroenLinks de derde partij van Nederland zijn en 'de grootste op links'.¹ Hoewel het niet eenduidig te zeggen is waaraan GroenLinks deze forse stijging nu te danken heeft, lijkt de dynamiek die de 'beweging' rond Jesse Klaver probeert los te maken aan te slaan. Regelmatig wordt de term 'vernieuwend' of 'nieuw' genoemd, als potentiële GroenLinks-kiezers hun voorkeur toelichten.

GroenLinks scoort opvallend gelijkmatig onder de verschillende leeftijdsgroepen.

Immigratie, asiel en veiligheid iets minder belangrijke thema's

Op de vraag welke onderwerpen van belang zijn bij de partijkeuze valt op dat zowel *immigratie & asiel* als *veiligheid* iets minder vaak genoemd worden dan in juni. Hardere sociaaleconomische onderwerpen als *sociale voorzieningen en armoedebeleid, werkgelegenheid, inkomensbeleid en economie en overheidsfinanciën* worden nog even vaak als stemmotief genoemd (zie tabel 4).

Dit blijkt uit landelijk representatief onderzoek van **I&O Research** onder 2.850 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek werd uitgevoerd tussen 16 december en 19 december 2016.

Meer informatie

- Peter Kanne (06-31943707)

*Overname uit deze publicatie is alleen toegestaan met expliciete vermelding van **I&O Research** als bron.*

¹ GroenLinks is overigens met 11,5% niet significant groter dan de PvdA (10,8%), maar wel dan de SP met 7,2%. Zie tabel 2.

Politieke peiling

PVV stijgt door en is nu virtueel de grootste

De groei van de PVV, die we een maand geleden zagen, zet door. De partij stijgt van 30 naar 33 zetels. De VVD levert vier zetels in en komt hiermee op 23 zetels. Hiermee is het verschil tussen de PVV en de VVD statistisch significant. De PVV is dus virtueel met afstand de grootste partij.

GroenLinks: plus zes en daarmee de grootste op links

Een opvallende verschuiving is de groei van GroenLinks, met 6 zetels: van 12 naar 18 zetels. De SP levert 4 zetels in (van 15 naar 11). Hiermee zou GroenLinks de derde partij van Nederland zijn en de grootste 'op links'.²

Voor het eerst kunnen we een zetel voor de Piratenpartij noteren. De andere nieuwkomers halen scores van een half procent (VNL) of lager (zie tabel 2). Te weinig voor een Kamerzetel.

Tabel 1

Stel dat u op 15 maart gaat stemmen, op welke partij denkt u nu dat u dan gaat stemmen?³
(exclusief blanco, ongeldig, weet ik niet en wil ik niet zeggen, n=1.934)

	TK ⁴	PEILING											VERSCHIL	
	Zetels	Zetels											Zetels	Zetels
	Sept 2012	Juli '15	Sept. '15	Dec. '15	Jan. '16	Feb. '16	Mrt. '16	Jun. '16	Sep. '16	3 nov. '16	21 nov. '16	20 dec. '16	+/- t.o.v. 21 nov.	+/- t.o.v. TK 2012
VVD	41	28	29	27	26	26	27	27	28	28	27	23	-4	-18
PvdA	38	16	18	17	15	17	19	16	19	18	17	16	-1	-22
PVV	15	17	20	24	27	26	25	31	27	21	30	33	+3	+18
SP	15	21	18	17	16	16	16	17	14	15	15	11	-4	-4
CDA	13	16	18	17	17	15	16	16	13	16	12	12	0	-1
D66	12	20	15	17	18	16	16	12	13	16	13	15	+2	+3
ChristenUnie	5	5	5	6	6	6	6	6	5	6	6	5	-1	0
GroenLinks	4	13	11	13	14	14	14	12	14	14	12	18	+6	+14
SGP	3	3	3	4	4	4	3	4	3	4	4	4	0	+1
PvdD	2	5	4	4	3	5	4	3	3	5	4	4	0	+2
50 Plus	2	6	9	4	4	5	4	6	9	6	9	8	-1	+6
VNL	-	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	-1	0
DENK	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0
Piratenpartij	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	1	+1	+1
Forum voor Democratie	-	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0
GeenPeil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	0
Nieuwe Wegen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	0
Totaal	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150	150		

Bron: I&O Research 2016

² GroenLinks is overigens met 11,5% niet significant groter dan de PvdA (10,8%), maar wel dan de SP met 7,2%. Zie tabel 2.

³ De vraagstelling is in december aangepast t.o.v. eerdere peilingen. Bij voorgaande metingen luidde de vraag: Als er vandaag verkiezingen voor de Tweede Kamer zouden worden gehouden, op welke partij zou u dan stemmen?

⁴ Geen rekening gehouden met opstappen Kamerleden PVV, PvdA, VVD en 50 Plus.

Tabel 2

Zetelpeiling Tweede Kamer maart 2015 – december 2016 (% van de stemmen)
(exclusief blanco, ongeldig, weet ik niet en wil ik niet zeggen, n=1.934)

PEILING TK – I&O											
	%										
	Juli '15	Sept. '15	Dec. '15	Jan. '16	Feb. '16	Mrt. '16	Jun. '16	Sep. '16	3 Nov. '16	21 Nov. '16	20 dec '16
VVD	18,3	18,8	17,6	16,9	17,0	18,0	17,4	18,5	18,1	17,7	14,9
PvdA	10,5	12,0	11,1	9,7	11,5	12,4	10,2	12,5	11,7	11,2	10,8
PVV	11,4	13,1	15,6	17,6	16,9	16,2	20,3	17,6	14,0	19,4	21,4
SP	13,4	12,2	11,2	10,7	10,7	10,9	11,3	9,2	9,6	9,5	7,2
CDA	10,4	11,6	11,2	10,9	9,8	10,6	10,8	8,9	10,2	7,9	8,0
D66	13,2	9,9	11,1	12,1	10,3	10,4	8,0	8,4	10,4	8,6	9,7
ChristenUnie	3,8	3,8	4,2	4,4	4,2	3,9	3,9	3,3	3,9	4,4	3,7
GroenLinks	8,4	7,7	8,9	9,2	9,4	9,0	7,8	9,5	9,6	8,0	11,5
SGP	2,4	2,1	2,7	2,6	2,8	2,5	2,8	2,2	3,0	2,8	2,8
PvdD	3,5	2,8	2,9	2,6	3,4	2,9	2,5	2,2	3,6	2,6	2,8
50 Plus	4,0	5,9	2,9	2,9	3,6	3,1	4,4	6,4	4,4	5,8	5,2
VNL	0,6	0,0	0,4	0,3	0,0	0,0	0,6	1,3	0,8	1,0	0,6
DENK	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3
Piratenpartij	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	0,3	0,4	0,8
Forum voor Democratie	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	0,3	0,5	0,0
GeenPeil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2
Nieuwe Wegen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: I&O Research 2016

Stemgedrag naar leeftijd

Jongeren zijn beduidend vaker van plan om op de PVV te stemmen dan ouderen: een kwart van de kiezers tot 35 jaar wil PVV stemmen. Ouderen (65+) stemmen vaker dan gemiddeld PvdA, CDA of 50 Plus.

VVD, GroenLinks en D66 scoren opvallend gelijkmatig onder de verschillende leeftijdsgroepen.

Tabel 3

Voorgenomen stemgedrag naar leeftijd (van plan te gaan stemmen, alleen partijen boven 1% getoond)

	Totaal	< 25 jr	26-35	36-50	51-65	65+
PVV	16%	27%	24%	18%	13%	8%
VVD	11%	10%	11%	13%	12%	10%
GroenLinks	9%	7%	9%	8%	9%	9%
PvdA	8%	4%	5%	4%	8%	16%
D66	7%	7%	10%	7%	7%	7%
CDA	6%	1%	2%	6%	5%	13%
SP	5%	5%	4%	6%	7%	4%
50 Plus	4%	1%	0%	1%	6%	9%
ChristenUnie	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Partij voor de Dieren	2%	2%	2%	2%	3%	2%
SGP	2%	4%	3%	4%	0%	1%
Weet ik (nog) niet	20%	21%	20%	23%	22%	16%

Motieven kiezers uitgelicht

PVV: normen en waarden belangrijk

Voor de PVV blijven 'sociaal-culturele' onderwerpen als immigratie & asiel, de dreiging van terrorisme, de relatie tussen autochtone Nederlanders en migranten, veiligheid en de Europese Unie de belangrijkste motieven om op de partij van Geert Wilders te stemmen, maar iets *minder* dan een half jaar geleden. Wat opvalt is dat 'normen en waarden' – nu het nummer 1 onderwerp van *alle* kiezers (zie tabel 4) – voor de PVV-kiezers nog belangrijker zijn geworden (genoemd door bijna de helft van hen). Als PVV-kiezers het hebben over 'normen en waarden' gaat het vaak over dat Nederlanders niet kunnen doen wat ze willen en gewend zijn (of waren). De instroom van asielzoekers en andere nieuwkomers is daar volgens veel PVV-kiezers debet aan. In de eigen woorden van enkele potentiële PVV-stemmers:

"Migratie problematiek, Islam problematiek, Geen miljoenen naar ontwikkelingssamenwerking, investeren in eigen land en voor onze ouderen zorgen!"

"Is de partij voor de Nederlanders, Wilders durft uit te spreken wat de meeste Nederlanders denken Rutte doet niet wat de kiezers denken. SP en PvdA rommelen maar wat aan".

"De Nederlandse normen en waarden hoog houden."

"Land en volk is in verval. Het roer moet om!"

"Om het beleid hier in Nederland. Het uitkleden van de Nederlanders moet maar eens afgelopen zijn. Zoveel betalen en niets voor terug krijgen."

"Ik wil eigenlijk helemaal niet op PVV stemmen, maar dit is de enige manier om duidelijk te maken dat je gehoord wilt worden en eindelijk de democratie voorop stelt. Nu wordt er helemaal niet geluisterd. Het is tevens een signaal naar Europa waarvan het democratische gehalte 0,0 is. Hoewel ik geen racist ben maak ik met toch zorgen over de globalisering en de instroom van niet-Westerse migranten en vooral gelukszoekers. Kom eindelijk eens met een antwoord en handel er ook naar!"

"Ik ben al dat gedoe in Nederland zat. Anderen maken de dienst uit en wij moeten maar volgen. Hebben wij nog wat te vertellen?"

"Het is de partij die nog het Nederlands historische kerngoed en -gedachte, de Joods-christelijke traditie, het best verdedigt. En dat moet je luid en duidelijk doen! Het enige waar ik altijd naar gis bij deze partij is hun visie op abortus en euthanasie. Dat zou de rol van het CDA moeten zijn, waar ik enige tijd lid ben geweest. Maar hun leiders, met name Peetoom, kijken liever naar dagsuccesjes - dat zijn hun normen en waarden - dan naar de fundamentele lijn. CDA= WAARDELOOS."

GroenLinks: dynamiek en vernieuwing

Uit dit onderzoek is niet eenduidig te halen waaraan GroenLinks de stijging van zes zetels (3,5 procent) te danken heeft. In het weekend dat dit onderzoek werd uitgevoerd vond ook het GroenLinks-congres plaats en was er veel aandacht in de media voor de partij en voor Jesse Klaver. Dat kan enige invloed hebben gehad. De redenen die GroenLinks-kiezers noemen wijken niet wezenlijk af van wat ze eerder zeiden: milieu, duurzaamheid, energie (duurzame bronnen in plaats van fossiele brandstoffen), sociale rechtvaardigheid, verbinden en Jesse Klaver.

De dynamiek die de 'beweging' rond Klaver probeert los te maken lijkt aan te slaan. Opvallend is dat regelmatig de term 'vernieuwend' of zelfs 'nieuw' (de partij bestaat ruim 25 jaar) wordt genoemd. Jesse Klaver, met een 6,⁵ de meest populaire lijsttrekker van Nederland, wordt vaak genoemd als reden om de partij te stemmen.

⁵ I&O-peiling begin november.

Enkele GroenLinks-kiezers:

"Menselijke maat, fatsoenlijk, goede plannen. Aandacht voor mens en milieu. Geen economische modellen."

"De dynamiek van Jesse Klaver en zijn oprechtheid. Daarnaast heeft hij prima ideeën die, mijns inziens, belangrijk zijn."

"Een nieuw geluid!"

"Groen, jong, vernieuwend, vooruitstrevend en modern. En vooral groen."

"Jesse Klaver spreekt mij aan, meer dan momenteel Emiel Roemer en Lodewijk Asscher."

"Kan wel eens groot genoeg worden om mee te regeren en een linkse invulling te geven aan het kabinet."

"Nieuw beleid op het gebied van duurzaamheid in de toekomst en het drastisch verminderen van emissies."

"Heeft visie op de toekomst. Op met name de energietransitie en alle gerelateerde milieuvraagstukken. Heeft een gezonde en voor iedere Nederlander menswaardige kijk op welke richting we uit moeten op economisch gebied. Zoekt naar nieuwe wegen om groepen in de maatschappij te verbinden: generaties, oude en nieuwe Nederlanders etc."

SP: rumoer rond Emile Roemer werkt twee kanten op

SP-leider Emile Roemer lag in de week voordat dit onderzoek werd uitgevoerd onder vuur in eigen gelederen. Het Algemeen Dagblad meldde dat hij, volgens anonieme SP-Kamerleden, over onvoldoende leiderschapskwaliteiten zou beschikken. Enkele respondenten zeggen hier iets over, soms wel en soms niet in het voordeel van Roemer. Mensen die nu de SP overwegen lichten dit toe:

"Het linkse ideaal van sociaaleconomische gelijkheid, dat ze hun vertegenwoordigers salaris laten inleveren (vind ik erg sympathiek), dat ze al jaren geleden durfden te pleiten voor het verplicht Nederlands leren door nieuwkomers, en ook een beetje om Roemer die het nu wel heel zwaar te verduren krijgt. Marijnissen krijgen we helaas niet terug."

"Ik ben socialist, voorstander van solidariteit en vind dat terug in de SP, maar de onenigheid en het slechte optreden van meneer Roemer doen me aarzelen."

"Nou, ik zou in de eerste plaats op de SP gaan stemmen, maar het CDA is het alternatief. Tot de reuring rond Roemer, vond ik het zo stil rond de SP."

"Roemer moest zich vorige week verdedigen. Het artikel in het AD kwam nog al in het nieuws. Maar sinds de PvdA met de VVD is gaan regeren is de SP de enige die mijn stem krijgt. Lang wilde ik van Bommel mijn stem geven en nu gaat hij naar Renske Leyten."

Piratenpartij: ICT in de Kamer

Voor het eerst kunnen we een zetel voor de Piratenpartij noteren. Enkele potentiële Piratenstemmers:

"Om het debat wat op te frissen en noodzakelijke kennis van ICT infrastructuur in de kamer te krijgen."

"Geen enkele ander partij heeft regelingen voor digitale media (privacy, dataverzameling etc.) in hun programma."

Normen en waarden belangrijkste onderwerp voor kiezers

Op de vraag welke onderwerpen van belang zijn bij de partijkeuze valt op dat dat zowel *gezondheidszorg*, *immigratie en asiel* als *veiligheid* minder vaak genoemd worden.⁶ 'Harde sociaal economische' onderwerpen als *sociale voorzieningen en armoedebestrijding*, *werkgelegenheid*, *inkomensbeleid* en *economie en overheidsfinanciën* zijn stabiel.

Het belangrijkste onderwerp dat kiezers drijft is op dit moment 'normen en waarden': genoemd door bijna de helft van de kiezers. Vooral door kiezers van het CDA, maar ook PVV-kiezers noemen dit nu vaker dan in juni. Gezondheidszorg wordt minder vaak genoemd door kiezers van PVV, CDA en D66. Na gezondheid is 'sociale voorzieningen en armoedebestrijding' het belangrijkste onderwerp. Voor SP-kiezers is dit zelfs nog iets belangrijker geworden, maar voor PVV- en D66-kiezers juist minder belangrijk.

'Werkgelegenheid' is een belangrijker issue geworden onder VVD- en PVV-kiezers.

'Immigratie en asiel' is onder bijna alle kiezersgroepen minder belangrijk geworden. Ook onder PVV-kiezers, al blijft dit voor de aanhangers van Wilders het belangrijkste thema, gevolgd door 'dreiging van terrorisme'⁷.

Ook 'veiligheid' is een minder dominant thema dan in juni. Deze daling is vooral te danken aan de CDA-, D66-, en PvdA-kiezers.

Tabel 4

Belang van onderwerpen bij partijkeuze naar huidige stemvoorkeur (juni en december 2016; meerdere antwoorden mogelijk)⁸

	TOTAAL		VVD		PvdA		PVV		SP		CDA		D66		GL	
	dec-16	jun-16	dec-16	jun-16	dec-16	jun-16	dec-16	jun-16	dec-16	jun-16	dec-16	jun-16	dec-16	jun-16	dec-16	jun-16
Normen en waarden	47%	49%	45%	52%	44%	40%	46%	38%	45%	42%	64%	71%	42%	41%	37%	36%
Gezondheidszorg	46%	54%	31%	33%	46%	50%	42%	50%	75%	80%	49%	59%	42%	50%	48%	43%
Sociale voorzieningen	40%	43%	13%	14%	64%	67%	31%	38%	77%	69%	44%	45%	21%	33%	52%	49%
Werkgelegenheid	33%	35%	61%	50%	55%	54%	21%	15%	41%	45%	33%	40%	26%	31%	24%	25%
Immigratie en asiel	33%	41%	28%	42%	31%	32%	72%	88%	11%	17%	16%	26%	13%	22%	30%	31%
Europese Unie	33%	33%	32%	29%	35%	34%	52%	58%	18%	13%	28%	26%	38%	43%	30%	28%
Inkomensbeleid	32%	33%	41%	38%	54%	49%	22%	17%	50%	55%	21%	26%	19%	34%	34%	31%
Veiligheid	30%	37%	50%	49%	16%	24%	49%	54%	18%	19%	33%	48%	14%	29%	9%	9%
Economie / overheidsfinanciën	30%	31%	69%	63%	30%	30%	21%	14%	25%	25%	32%	38%	30%	36%	18%	19%
Onderwijs	28%	29%	22%	24%	44%	37%	11%	9%	24%	32%	32%	40%	58%	54%	35%	39%
Relatie autochtone Nederlanders en migranten ⁹	28%	31%	13%	25%	32%	32%	46%	62%	20%	12%	25%	23%	24%	24%	35%	34%
Duurzaamheid / milieu	25%	24%	13%	12%	33%	33%	6%	2%	18%	21%	16%	21%	33%	34%	72%	68%
Inspraak en democratie	25%	25%	22%	26%	26%	31%	30%	24%	26%	33%	25%	26%	30%	39%	21%	22%

⁶ Er worden nu gemiddeld 5,8 onderwerpen genoemd, in juni waren dat er 6,2.

⁷ Dit onderzoek vond plaats t/m maandagavond 19 december, toen de aanslag in Berlijn plaatsvond. Het grootste deel van de enquêtes was toen al binnen.

⁸ De exacte vraagstelling luidt: Welke van onderstaande onderwerpen spelen een belangrijke rol bij uw keuze voor <(partij van eerste voorkeur)>? Hierbij konden meerdere antwoorden worden gegeven.

⁹ In juni: "integratie van migranten".

	TOTAAL		VVD		PvdA		PVV		SP		CDA		D66		GL	
Leefbaarheid in de wijken	23%	24%	11%	14%	30%	36%	41%	36%	26%	32%	22%	24%	11%	13%	19%	13%
Ethische zaken	22%	20%	16%	23%	26%	32%	13%	8%	13%	13%	18%	19%	30%	33%	31%	22%
Dreiging van terrorisme	22%	22%	33%	26%	7%	6%	57%	58%	5%	5%	13%	22%	6%	6%	2%	1%
Energie	20%	16%	15%	9%	26%	27%	7%	2%	9%	11%	8%	11%	28%	26%	56%	53%
Religieuze zaken	14%	13%	2%	6%	2%	0%	23%	24%	0%	1%	29%	31%	6%	3%	0%	0%
Verkeer en (openbaar) vervoer	13%	15%	32%	32%	13%	16%	6%	5%	10%	11%	8%	15%	11%	9%	17%	19%
Woningmarkt / huren	13%	20%	10%	20%	25%	30%	9%	15%	36%	38%	10%	17%	8%	14%	10%	17%
Dierenwelzijn	9%	8%	4%	2%	6%	5%	10%	6%	6%	7%	4%	4%	4%	4%	18%	9%
Kunst / cultuur	8%	8%	5%	7%	12%	18%	1%	1%	6%	5%	6%	7%	16%	13%	17%	20%
Anders	4%	4%	1%	3%	4%	5%	5%	4%	0%	3%	6%	5%	2%	2%	2%	3%

Bron: I&O Research 2016

Onderzoeksverantwoording

De vragenlijst kon worden ingevuld van vrijdag 16 december tot en met maandag 19 december 2016. Aan dit onderzoek namen 2.850 Nederlanders van 18 jaar en ouder deel. Het grootste deel van de deelnemers is afkomstig uit het I&O Research Panel (94%). De overige deelnemers (6%) zijn via PanelClix benaderd voor dit onderzoek.

De onderzoeksresultaten zijn na herweging op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2012 representatief voor alle Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). De respondenten hebben geen financiële vergoeding gehad voor hun aanmelding voor het panel. Ook voor deelname aan dit onderzoek kregen respondenten uit het I&O Research Panel geen vergoeding.

I&O Research

I&O Research is een maatschappelijk betrokken bureau voor beleids- en marktonderzoek. Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties. I&O Research is de laatste jaren gegroeid tot het achtste marktonderzoeksbureau van Nederland. In de sector 'overheid & onderwijs' is I&O Research de nummer 1 (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA). I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001- en ISO 20252-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.